

timî devletinin himayesinde devlet me-rasimleri icra edilmiş, daha sonra bu me-rasimler İ-ran'da gelenek halini al-mıştır (bk. TÂZİYE). Esasen dinin yasak-ladığı bu nevi bir matem, Şîi inancın can-lı tutulmasında ve mezhep bütünlüğü-nün sağlanmasında önemli rol oynamış-tır. Âşûrâyı Şîa'nın yas günû ilân etme-sine karşılık Emevîler Kerbelâ faciasını unutturmak için bir vesile sayarak o gü-nü âdetâ bir bayram kabul etmişlerdi. Hatta Fâtımî Devleti'nin yıkılmasından sonra şenlikler düzenlenmiş, tatlı yiye-cekler pişirilmiş ve bu konudaki bid'at-ların haklı gösterilmesi maksadıyla çe-şitli hadisler uydurulmuştur.

Müslüman Türkler'in dinî halk gele-neğinde önemli bir yer tutan âşûrâ, ay-nı zamanda, muharremin onuncu günû başlamak üzere daha sonraki günlerde de özel me-rasimlerle pişirilip dağıtılan tatlıya (aşure) ad olmuştur. Çok eskiden beri devam eden aşure aşı Osmanlılar döneminde sarayda da pişirilirdi. Helva-cıların nezâretindeki aşçılar ve kiler ağa-ları tarafından hazırlanan aşure, muhar-rem'in onundan itibaren "aşure testisi" adı verilen özel kaplarla saray daireleri-ne ve halka birkaç gün süreyle dağıtılır-dı. Anadolu'da zengin âileler ve esnaf teşkilâtları tarafından pişirilen aşure se-bilciler, duagûlar ve halkın iştirak ettiği me-rasimlerle dağıtılır, bazı bölgelerde aşure dağıtımından sonra kurban kesilirdi. Günümüzde de âşûrâ orucu tut-mak ve aşure tatlısı pişirmek bütün can-lılığıyla devam etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "âşûrâ" md.; *el-Muvaţta*², "Şiyâm", 11, 33; *Müsned*, II, 57, 143, 359-360; VI, 29-44, 244; Buhârî, "Şavm", 69; Müs-lim, "Şiyâm", 20, 134; Tirmizî, "Şavm", 50; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 417; Serahsî, *el-Mabsûţ*, III, 67; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, III, 174; İbn Teymiyye, *Mecmû'u fetâvâ*, II, 295, 302; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdül-me'âd*, II, 70; Aynî, *Umdu'tü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, IX, 190, 191; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, Bulak 1315-18, II, 47; Diyarbekrî, *Târîhu'l-ğamîs*, I, 360; L. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Ca-hid), İstanbul 1924-27, III, 207-208; Pakalın, I, 101-102; E. Gugenheim, *Le Judaïsme dans la vie quotidienne*, Paris 1970, s. 70; Muham-med eş-Şerkâvî, "Fî Mevkibi 'âşûrâ", *Mecel-letü'l-Ezher*, XLIV/1, Kahire 1978, s. 25-29; W. Ende, "The Flagellations of Muharrem and the Shi'ite Ulama", *Isl.*, sy. 55 (1978), s. 19-36; M. Smith, "Aşûre and, in particular, the aşûre of Muharrem", *JTS*, VIII (1984), s. 229-231; *İTA*, "Âşûrâ", I, 605-613; Zuhur Ahmed Azhar — Murtaza Hüseyin Fâzil, "Aşûrâ", *İDMİ*, XII, 672-676; A. J. Wensinck — Ph. Mar-çais, "Âşûrâ", *El²* (Fr.), I, 726-727; M. Ayo-ub, "Âşûrâ", *Elr.*, II, 874-876.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

ÂŞÛRİYYE

(العاشورية)

Desûkiyye tarikatının
Sâlih Âşûr el-Mağribî'ye
nisbet edilen bir kolu
(bk. DESÛKIYYE).

AT

İslâm Öncesi. Tarihten önceki devirler-den beri Asya ve Avrupa'nın çeşitli yer-lerinde yabancı halde yaşadıkları bilinen türlü cinsten atların ehlileştirilerek in-san hizmetine verilmesi tarihte büyük bir hamle sayılır. Zira ot yiyen hayvan-lar arasında adale kuvveti en fazla, ta-bii zorluklara en dayanıklı, değişik ik-limlere tahammül bakımından en güçlü ve sürekli hızda rakipsiz olan at, tarihî ve içtimaî hayatta olduğu gibi din, ede-biyat ve sanat alanlarında da büyük ge-lişmelere imkân vermiştir. İlk defa at sayesinde farkedilen sürat kavramı, me-safelerin kısalması ve kazanılan zaman dolayısıyla insanlığa derin bir zihniyet değişikliği getirmiş, hususi bir maharet ve cesaret isteyen ata binme işi, at üs-tünde olana, yayalar üzerinde maddî-mânevî hâkimiyet kurma yolunu açmış-tır. Ülke, nüfus miktarı, idare bakımı-larından dar sınırlar içinde kapalı eski si-te devleti sınırlarını aşarak kıtalara yay-gın, çok kavimli ve o nisbette hukukî to-leransa sahip geniş imparatorluklar kur-ma şartlarını hazırlamış ve atın bilhassa savaş vasıtası olarak kullanılması dünya harp tarihinde, orduların makineleştiril-diği II. Dünya Savaşı'na kadar "at çağı"-nın başlangıcı olmuştur.

Eski çağların atı ehlileştirmek ve ata binmek gibi, günümüz feza çalışmaları ayarında tutulan medenî hamlesinin ilk olarak hangi topluluk tarafından gerçek-

leştirildiği meselesi, çeşitli milletler ara-sında âdetâ bir rekabet konusu hâline getirildiğinden, henüz kabul edilen kesin bir sonuca ulaşmamıştır. Nitekim atın önce Hint-Avrupalılar'ın gayretiyle ehli-leştirildiği ve dünyada ilk binicilerin on-lar olduğu yolundaki iddialar, peşin hü-kümler mahsulü faraziyeler durumun-dadır. Atı ilk defa Fin-Ugorlar'ın (Urallı) ehlileştirdiğine, hatta Türkçe'deki at ile ilgili bazı kelimelerin Fin - Ugorca'dan alındığına dair söylentiler de ciddiyetten uzak görüşlerdir. Çünkü milâttan önce IV. bin ortalarında adı geçen kavimlerin yaşadığı Ural dağları yöresindeki bozkır-lar bölgesinde görünen topluluklar, ora-ya Asya'dan atları ile birlikte gelmişler-dir. Öte yandan at iskeletlerinin Orta As-ya'dan önce Dinyepr kıyılarında Tripolie ve Poltavka'daki mezarlarda bulunduğu ve milâttan önce VIII. yüzyılda Orta Av-rupa'da demir gem kullanan bir "atlı ka-vim" in Kafkaslar yolu ile Mezopotamya kültürünün tesirinde atçılıkla ilgilendiği, yine milâttan on dört asır önce Ön Asya'da attan bahseden metinlerin ele geç-mesi, meseleyi çözebilecek deliller sayıl-mamaktadır. Zira Güney Rusya'daki ka-lıntıların belki de bir yabancı ata ait ola-bileceği ihtimali, Kafkaslar'da atı ilgi-lendiren eserlerin milâttan önce IX-VIII. yüzyıllardan kalması, Akkad metinleri-nin ise Orta Asya'ya nisbetle geç tarih-lerin izlerini taşıması, Türkler'ce temsil edilen tarihî-sosyolojik gerçekleri de-ğiştirecek sağlamlıkta görülmemekte-dir. Vahşi bir hayvanı ehlileştirmek için her şeyden önce insanları bu faaliyete zorlayacak belirli şartlara ihtiyaç vardır. Bu şartlara ise ne Avrupa, Hint, Mısır, İ-ran ve İç Asya'da, ne Ural dağları çev-resinde, ne Ön Asya ve Mezopotamya'da, ne Çin'de, ne de Baykal'ın kuzeyi ve doğusunda rastlanmaktadır. Buna kar-şılık bu şartlara sadece Yukarı Asya bo-zkırlarında tesadüf edilmektedir. Adları geçen kavimlerden bir kısmının köylü, bazılarının göçebe kültüre bağlanma-ları, yaşadıkları bölgelerin tabii durumu gereğidir. Halbuki Türkler öz vatanları olan Asya bozkırlarının iklimine uygun bir tarzda hayatlarını sürdürmek zorun-da idiler ki bu da binlerce baş hayvanın güdülmesi, mevsimden mevsime otlak-lara zamanında sevk edilmesi, su başla-rına süratle yetiştirilmesi zarureti doğurmuş ve onları hızlı ve dayanıklı vası-talar teminine itmiştir. İşte atın insana kazandırılması gibi fevkalâde bir mede-nî merhale bu sayede aşılmıştır. O an-

At şeklinde mezar taşı - Karabağ / Azerbaycan

dan itibaren de at Türk'ün ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve gücünden, süratinden, etinden, sütünden, kılından, derisinden faydalandığı, gerek et gerekse canlı halde bilhassa Çin'e çok değerli ihraç malı olarak satıp büyük iktisadi destek sağladığı, dolayısıyla hemen bütün varlığını borçlu olduğu bu hayvanı insan ruhlu, icabında konuşabilecek ölçüde zeki, savaşlarda binicisi kadar cengâver, Gök Tanrı'ya ve atalara sunulacak en makbul kurban, en muteber hediye saymıştır.

Eski Türkler'ce gökten indiği kabul edilerek âdeta kutsallaştırılmış olan at, çok kere törenle sahibinin yanına veya hususi mezarlara gömülmüş, bir nevi matem alâmeti olmak üzere veya binicisinin savaşta ölümü halinde kabrine konmak için kuyrukları kesilmiştir. Ayrıca at yarışları, at güreşleri, bozkırların ünlü ilkbahar ve güz bayramlarında tertiplenen atlı top oyunları, cirit ve diğer atlı sporlar, sık sık hakanların ve daha sonra Hârizm'de, İran'da, Anadolu'da, Mısır'da sultanların da katıldığı çevgân ve küre oyunları gibi halk tarafından çok sevilen eğlenceler tertiplenmiştir. Türk halk destanı, masal ve menkıbelerinde mühim rol oynayan at, bir nevi askerî manevra taktiğinde yürütülen sürekliliklerinde bazan ava katılan binlerce kişinin vazgeçilmez vasıtası olmuş, bilhassa tarihte ilk defa Türk ordusunda kurulan (II. bin ortaları) hafif teçhizatlı süvari birlikleri eski Çin, İran, Makedonya, Roma, Bizans, Avrupa, Moğol askerî kuvvetlerine örnek teşkil etmiştir. Halbuki yerleşik veya göçebe diğer toplu-

lukların hiçbirinde sosyal, askerî, ekonomik ve dinî bakımdan önemli bir yeri olmayan, yabancı milletlerin faal hayatlarında tamamiyle tesirsiz bir hayvan durumunda kalan at, ancak onların efesleriyle bazı iptidai geleneklerinde görünmüştür.

Bu tarihî olayları dikkate alan bazı kültür tarihçileri gerçeği ifadeden çekinmemişlerdir. Meselâ W. Koppers, atın ehlileştirilmesini "atlı - çoban" kültürünün sahibi olan ilk Türkler'e atfetmek gerektiğini ve insanlık tarihinde elde edilen bu başarının diğer kavimlerin gelişmesinde de çok önemli sonuçlar doğurduğunu, büyük devlet olabilmek için gerekli şartların bu sayede belirdiğini ifade etmektedir. Öte yandan F. Flor da atın Türkler'in ataları tarafından insanlık hizmetine sokulduğunu belirtmiş, tanınmış Viyanalı din ve kültür tarihçilerinden W. Schmidt ise Orta Asya'da oturan ve çok eski bir zamanda avcılık hayatından hayvanları ehlileştirmeye geçen ve ata ilk binen kavmin Türkler olduğunu kabul etmiştir. Yine Türkler'in anayurt bölgesi olan Asya bozkırlarını, yeryüzünde mevcut on iki kültür merkezinden biri kabul eden etnolog-tarihçi O. Menghin, bozkırlı halkın biri kemik kültürü, diğeri besicilik olmak üzere iki safhayı aştıktan sonra üçüncü merhalede at yetiştirme kültürü ile en yüksek seviyeye ulaştığını söylemiş, aynı zamanda muharip kimseler olduğunu keşfederek "savaşçı-çoban" dediği bu halkın dünyaya medeniyet yayan ocaklardan birinin sahibi bulunduğunu, bundan dolayı da dünya tarihinde çok önemli bir yer tuttuğunu ifade etmiştir.

Bu etnolojik tarihî tesbitler, daha sonraki yıllarda Asya'daki ilmî kazılarda elde edilen arkeolojik ve antropolojik malzeme üzerindeki incelemelerle de desteklenmiştir. Baykal gölünün batısında Minusinsk'te Afanasyevo mevkiindeki mezarlarda ilk defa at kalıntlarına rastlanmış (m.ö. 2500-1700 arası), aynı bölgede Andronovo adlı kültür merkezinde (m.ö. 1700-1200) bol miktarda at iskeleti görülmüştür ki atlı defin âdetinin Batı'ya İskit sahasına buradan yayıldığı söylenmektedir. Andronovo kültürünü meydana getiren atlı kavim ise Sarı Moğol'dan ve dolikosefal Akdeniz tipi insandan tamamen farklı olup brakisefal ve beyaz renkli savaşçı bir topluluk idi. Yapılan tavsiplerden de açıkça tesbit edilmektedir ki O. Menghin'in "savaşçı-çoban"lar dediği bu halk, bozkır kültürü-

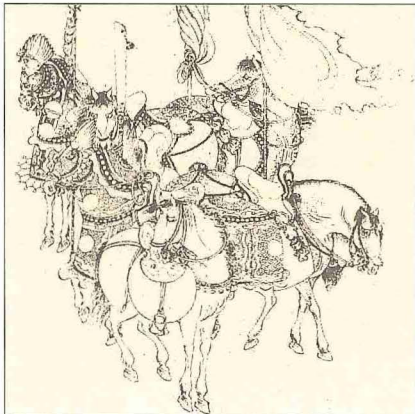
nün sahibi ve yayıcısı olan proto-Türkler'den başkası değildi.

Bu açıklamalardan, atın medeniyet hizmetine verilmesi başarısının Türkler'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Buna başka bir delil de Türkler tarafından ilk terbiye edilen at cinsinin, İndo-Germenciler'ce ehli atın aslı olduğu ileri sürülen ve kalıntlarına Cungarya'da tesadüf edilen "Mequus Prjewalski"den başka olusudur. Kısa, kalın bacaklı, büyük ve öne doğru eğik kafalı, hantal gövdeli, dolayısıyla savaş yönünden elverişsiz vasıflar taşıyan ve daha ziyade yük hayvanı olan bu İç Asya tipine karşılık bozkır cinsi at uzun ince bacaklı, küçük dik başlı, sert tırnaklı binek atıdır ki savaşlarda serî manevralar için ideal bir beden yapısına sahiptir. Bu sebeple Çinliler, Türk usulünü örnek alarak islah girişimleri ordularında süvari birlikleri kurarken, Hun atlarının en iyi yetiştirildiği bölge olan Batı Asya'dan "kan terleyen" sıfatı ile tanıtırıp "Gök Tanrı atı" (T'ien-ma) diye andıkları bozkır atlarını temin etmek için büyük gayretler sarfetmişlerdir.

Attan faydalanabilmek için ihtiyaç duyulan âletlerden biri, binmeyi kolaylaştıran üzengi, öteki de atı istenilen istikamete sevketmeyi sağlayan gemdir. Bu iki âletin keşfi ata hâkim olmayı mümkün kılmıştır. Milâttan önceki tarihlerden beri kullanılması gerektiği kabul edilen ve Avrupa'da Avar Hakanlığı ile yaygınlaştığı bilinen üzenginin kelime olarak Türkçe menşeli olduğu şüphesizdir. Yalnız Osmanlıca'da görülen ve yabancı bir dilden alındığı söylenen gem kelimesi yerine eski Türkçe'de **yular**, **dizgin**, **kantarma**, **yükün**, **tin** gibi birçok deyim kullanılmıştır. Bunlardan son ikisi metinlerde nâdiren geçmekle beraber dizgin ve yular kelimelerinin çok yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Kantarma kelimesi ise **kantar** şeklinde Macarca'ya da geçmiştir.

Türkler atı cinsine, cinsiyetine, yaşına, rengine göre çok değişik ve bol sayıda deyimlerle anmışlardır. Bu şaşırtıcı kelime zenginliği arasında en yaygın olanlar **at**, **aygır**, **kulan**, **kısarak** ve **yundur**. Bu şekilde yalnız Asya Hunları'nda üç, Göktürk çağında on bir cins at sayılmıştır ki Çinceleştirilmiş adların Türkçe asılları bilinmemektedir. Orhun Kitâbeleri'nden beri bugünkü söyleniş ile geçen ve bütün Türk lehçelerinde mevcut olan at kelimesi, bazı Moğolistler tarafından, zaman ve mâna itibarıyla farklı ve çoğu farazyeye dayanan Moğolca

XI. yüzyıla ait bir Çin resim rülosundaki at tasvirleri
(Tayvan Müzesi)

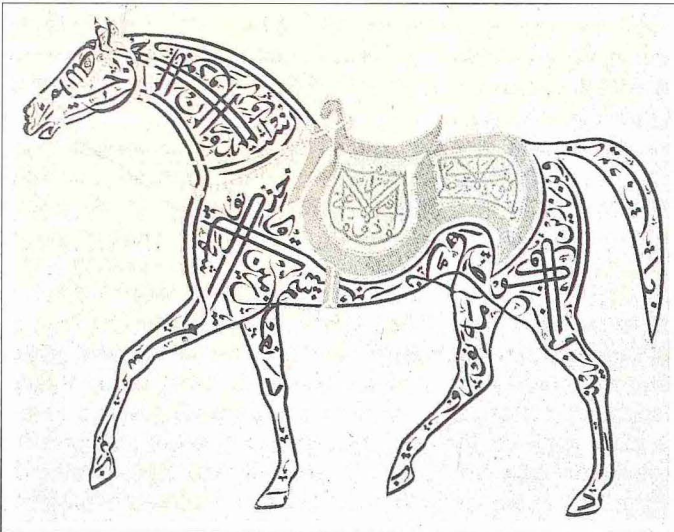
sözlerden türetilmek istenmiştir. Bu yakırtirmalar elbette türlü itirazlara yol açmış ve at kelimesinin, aslı Ana Türkçe'de bulunması gerekli bir aqta (âqt at) köküne bağlanabileceği (aynı kökten Moğolca'ya: agta) düşünülmüştür. Fakat at deyimini ihtiva eden ilk belgenin milâttan önce Çin yıllığı Shich'i'de mevcut olduğu da söylenebilir. Asya Hunları tarafından terbiye edilen yabancı atlardan biri "K'uai-t'i" diye anılmakta ve Çince olmayan bu adın mânası "büyük bir güç ile sıçramaya istekli" olarak açıklanmaktadır. Buna göre Çince kaynaktan zikredilen isimde at sözünün ilk şekli belirlemekle beraber, belki de kelimenin ilk hecesi olan "ku", Türkçe'de "sarışın, kumral" mânalarına gelen deyimdir ki bu takdirde bahis konusu adın Türkçe anlamı "kula veya doru at" olabilecektir. XI. yüzyılda ünlü Türk dilci ve etnografyacısı Kâşgarlı Mahmud'un *Dîvânü Lügati't-Türk*'te at ile ilgili olarak tesbit ettiği 180 civarındaki isim, atasözü, tabir vb. yanında, ayrıca, "Kuş kanatın, er atın" (kuş kanadıyla, er atıyla) diyerek belirttiği (I, 34-35), Türk ile atın birbirini tamamlayan iki unsur sayıldığı hususu, IX. asrın meşhur İslâm müellifi Câhiz tarafından da ifade edilmiştir: "Türk'ün silâhı, hayvanı, koşum takımları ile ilgili herşeyi yanında bulundur... Öyle at sürer ki onun dışındakiler geride kalır ve Türk hızla koşan at üzerinde dört yana ok atar... Türk atını kendisi terbiye eder, yetiştirir, adını söyleyince atı onu takip eder... Türk'ün ömrünün fazlası atı üzerinde geçer... Türk hem çoban, hem sevis, hem cambaz, hem baytar, hem süvaridir... Hülâsa bir Türk başı başına bir millettir..."

BİBLİYOGRAFYA :

Orhun Âbideleri (nşr. Muharrem Ergin), İstanbul 1970, bk. İndeks; Câhiz, *Hilâfet Ordusunun Menkıbeleri ve Türklerin Faziletleri* (trc. Ramazan Şeşen), Ankara 1970, s. 66-68; *Dîvânü Lügati't-Türk*, I, 34, 48 vd., 472; II, 199; III, 217, 423; Yüsf Has Hâcib, *Kutadgu Bilig*, Ankara 1977, III, 423, tür. yer.; O. Menghin, *Die weltgeschichtliche Rolle der Ural-Altai chen Völker*, Budapest 1929, s. 55-229; Gy. Nemeth, *A Honfoglaló Magyarok Kitalakulása*, Budapest 1930, s. 37, 141-144; A. Berthelot, *L'Asie ancienne centrale et sud-orientale d'après Ptolemee*, Paris 1930, s. 16, 22; F. Flor, *Haustiere und Hirten Kultur*, Viyana 1930; L. Rasonyi, *Baszaraba*, Budapest 1933, s. 171; a.mlf., *Tarihçe Türklük*, Ankara 1971, s. 3-6; a.mlf., "At ve Arabanın Tarih ve Sosyolojik Ehemmiyeti", *II. Türk Tarih Kongresi Zabıtları* (1937), İstanbul 1943, s. 858; W. Schmidt, *Rassen und Völker*, II, 1946; R. Grousset, *L'Empire des Steppes*, Paris 1952, s. 22; Bahaeddin Ögel, *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara 1962, s. 3-8, 60-66, 68, 128, 196, 389; Nejat Diyarbakirli, *Hun Sanatı*, İstanbul 1972, s. 28, 29, 38-41 vd.; İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul 1982, s. 207-213, 269-275, 284-301; W. Eberhard, "Çin Kaynaklarına Göre Orta Asya'da At Cinsleri", *Ülkü Dergisi*, sy. 92, İstanbul 1940, s. 161; W. Koppers, "Cihan Tarihinin İşığında İlk Türklük ve İlk İndo-Germenlik", *TTK Belleten*, sy. 20 (1941), s. 471; *DTCFD*, V/3 (1947), s. 346 vd.; J. Deer, "İstep Kültürü", a.e., XII/1-2 (1958), s. 161; N. Egami, "The K'uai-t'i, the T'ao-yü and the T'an-hsi, the Strange domestic animals of the Hsiung-nu", *Toyo-Bunko*, sy. 15, Tokyo 1951, s. 94 vd., 98, 101; A. Caferoğlu, "Türk Onomastiğinde At Kültü", *TM*, X (1953), s. 201-211; Ş. Elçin, "Türklerde Atın Armağan Olması", *TKA*, I (1964); A. İnan, "Altay Dağlarında Bulunan Eski Türk Mezarları", *Makaleler ve İncelemeler*, Ankara 1968; J. Ruska, "Feres", *IA*, IV, 555; F. Viré, "Faras", *EJ²* (İng.), II, 784-787; a.mlf., "Khayl", *EJ²* (İng.), IV, 1143-1146.

İBRAHİM KAFESOĞLU

At şeklinde düzenlenmiş bir hat levhası
(*Fikrun wa Fann*
nr. 33 [1979], s. 84)

İslâmî Devir. Medeniyet tarihinde önemli bir yeri olan atın İslâm dünyasında da bu mevkiini devam ettirdiği görülmektedir. İslâmiyet'in İspanya'dan Hindistan'a kadar yayılmasında, Anadolu'nun fethinde, Büyük Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin kurulmasında atlı birliklerin büyük rolü olmuştur.

İslâm'ın ilk devirlerinde Arabistan'da attan çok az ölçüde faydalanılmıştır. "Kitâbü'l-ḥayl" türü eserlerden öğrenildiğine göre Araplar arasında ata sahip olmak bir üstünlük ve zenginlik alâmeti idi. Bu bakımdan Necid bölgesinde at cinsleri ıslah edilmekte ve ticareti yapılmaktaydı. Atların ıslah edildiği en eski ve en meşhur yer Hima Der'iyye denilen yerdi. İslâmiyet'te ata verilen önem Kur'an-ı Kerim'de yer alan atla ilgili âyetlerden de anlaşılmaktadır. Meselâ Âdiyât sûresinin 1-6. âyetlerinde, "Andolsun o harıl harıl koşan atlara, o -tırnaklarıyla- çakararak ateş çıkaranlara, sabahleyin baskın yapanlara, tozu dumana katınlara, bununia bir topluluğun tâ ortasına girenlere ki, muhakkak insan rabbine karşı çok nankördür" buyurulmakta, aynı şekilde Enfâl sûresinin 60. âyetinde de, "Siz de onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve -cihad için- bağlanıp beslenen atlar hazırlayın ki bununla Allah'ın düşmanını ve sizin düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmeyip de Allah'ın bildiği diğerlerini korkutasınız" denilmektedir. Öte yandan Hz. Peygamber İslâm'ın yayılıp yerleşmesinde atın önemini takdir ederek bu husustaki çalışmaları teşvik etmiştir. Nitekim, "Kıyamete kadar atların altında hayır vardır" (Buhârî, "Menâkıb", 28); "Allah yolunda samimi niyetle cihad için bir at yetiştirene bir şehid sevabı verilir" (İbnü'l-Kelbî, s. 10); "Bereket atların alınlarındadır" (Nesâî, "Ḥayl", 6) sözleriyle at yetiştirmenin ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Buna bağlı olarak kendisi de birçok ata sahip olmuştur ki rivayete göre bunların sayısı on dokuzdur. Bununla beraber ilk devir savaşlarında, çeşitli kaynaklarda mübalağalı rakamlar verilmesine rağmen atlı asker sayısının fazla olmadığı görülmektedir. Meselâ kaynaklarda Bedir Savaşı'nda atlı müslümanlardan bahsedilmemekte, buna karşılık Mekkeliler'in 100 atının bulunduğu bildirilmektedir. Ancak daha sonraki dönemde İslâm mücahidleri attan büyük ölçüde faydalandılar ve fetihleri bu sayede gerçekleştirdiler. Bu devirde bir yaya askere 1000